

Kviz #VsakDan8Marec

Učna ura o književnosti

Odgovori s pojasnili in iztočnicami za razpravo

Predviden čas za izvedbo: 45 minut

Učni pripomočki: tabla in pisalo, listi A4 in dva debelejša flomastra za zapis odgovorov. Če šola dopušča uporabo interneta, naj se ga učenke/-ci pri iskanju odgovorov poslužijo.

Metoda dela: kviz, predstavitev primerov, razprava

Učna ura #VsakDan8Marec je namenjena izvajanju ob mednarodnem dnevu žensk, vendar jo je mogoče vključiti v pouk slovenščine kadarkoli, saj je njen osrednji cilj spodbujanje aktivne razprave o (ne)enakosti spolov v književnosti. Spodbujanju aktivne participacije učenk/-cev sta namenjena tako uvodni del ure kot izvedba.

Učna ura je zasnovana kot kviz, v katerem se pomeri več skupin učenk/-cev. S pomočjo pravih odgovorov, pojasnil k odgovorom in iztočnic za razpravo, ki jih najdete na naslednjih straneh, lahko pogovor ob posameznem vprašanju razširite na preostanek šolske ure. Učno uro lahko zaključite s predstavitvijo zgodovine mednarodnega dneva žensk in njegovega pomena danes; lahko se navežete tudi na aktualna feministična prizadevanja.

1

Cilji učne ure

- Spoznavane posameznic, ki so se borile za pravice žensk, in feminističnih gibanj iz slovenske in evropske zgodovine;
- spoznavanje prvih slovenskih in evropskih feminističnih časopisov in žensk, ki so jih ustvarjale (urednic, novinark, pisateljic);
- spoznavanje domačih in tujih pisateljic, razlogov za njihovo izključevanje iz literarne zgodovine in sodobnih prizadevanj za njihovo vidnost;
- spoznavanje različnih literarnih žanrov in zgodovinskih razlogov za njihovo spolno specifičnost;
- spoznavanje slovenskih literarnih junakinj in prevladujočih spolno specifičnih vlog, v katerih so nastopale skozi čas;
- krepitev zavedanja, da so pravice diskriminiranih skupin žensk vedno znova izborjene, ne podarjene;
- krepitev zavedanja, da vsakdo lahko pripomore k zmanjševanju neenakosti;

- krepitev zavedanja, da je spol pomemben, a ne edini dejavnik oblikovanja identitete (presečni ali intersekcionalni pristop);
- spoznavanje različnih sodobnih feminizmov (njihovih izhodišč in zahtev);
- pridobivanje veščin razpravljanja in argumentiranega zagovarjanja stališč;
- če je pri iskanju odgovorov na vprašanja iz kviza učencem/-kam dovoljena uporaba interneta, tudi krepitev veščine iskanja verodostojnih, preverljivih virov informacij.

Potek učne ure

Uvod

V kratkem motivacijskem nagovoru predstavite namen učne ure: spoznavanje družbenih vidikov spolnosti. Nato pojasnite, da bo učna ura potekala v obliki kviza in da bo ob pravih odgovorih, ki bodo učenke/-ce presenetili ali vzbudili njihovo zanimanje, dovolj prostora za prosto razpravo. Debato lahko odprete po vsakem vprašanju ali ob koncu kviza. Pomagate si lahko z iztočnicami za razpravo, zapisanimi pod vsakim vprašanjem, in dodatnim gradivom ob nekaterih vprašanjih.

Jedro

Učenke/-ci se razdelijo v tri ali štiri skupine – odvisno od velikosti razreda. Skupinam, ki naj ne bodo večje od osem oseb, naj dajo ime. Na tablo lahko narišejo razporednico za beleženje točk po skupinah. Učenci/-ke odgovore na vprašanja zapišejo na papir. Ko končajo, preberejo svoje odgovore. Pravilen odgovor prinese eno točko; če je pri vprašanju možnih več pravih odgovorov, vsak prinese eno točko. Čas za odgovor na posamezno vprašanje naj bo omejen na največ tri minute, saj bo to spodbudilo razpravo v skupini.

Kviz lahko skrajšate ter prikojite svojim potrebam in učnemu načrtu. Vprašanja iz letošnjega kviza je mogoče kombinirati z vprašanji iz [kvizov iz prejšnjih let](#). Izkušnje učiteljic/-jev, ki so kviz že preskusile/-i v razredu, kažejo, da je celoten kviz mogoče izvesti v eni šolski uri samo, če je naravnano izrazito tekmovalno in opusti razpravo. Čeprav »nabiranje točk« ni cilj učne ure, pa je preverjeno dobra spodbuda za sodelujoče.

Zaključek

Učenke/-ce vprašajte, kateri odgovori so jih najbolj presenetili in kaj novega so izvedeli.

Ob zaključku jih lahko spodbudite, da oblikujejo svoj odgovor na vprašanje, ali je mednarodni dan žensk danes še pomemben praznik – in zakaj tako menijo. Pri tej razpravi si lahko pomagate z [učnim gradivom #VsakDan8Marec iz leta 2016](#) (pdf). Gradivo je v obliki debatnega soočenja, v katerem dve skupini mladih zastopata nasprotni stališči do vprašanja »Ali je mednarodni dan žensk (8. marec) danes še potreben?«, medtem ko tretja skupina razišče zgodovinski vidik praznika in ga predstavi ob razglasitvi zmagovalne skupine dialoškega »dvoboja«.

Odgovori s pojasnili in iztočnicami za razpravo**1. Prva skupina bork za pravice žensk v evropski zgodovini se je imenovala:**

- a) Sufražetke
- b) Feministke
- c) Amazonke
- d) Partizanke

Pravilni odgovor: a) Sufražetke

Pojasnilo k odgovoru: Leta 1900 je Nacionalna zveza društev za žensko volilno pravico, ki jo je vodila Millicent Fawcett (1847–1929), postala največja organizacija za pravice žensk v Veliki Britaniji. Njene članice so se imenovale **sufražetke** in so se za svoje pravice borile z miroljubnimi sredstvi. Leta 1903 je bilo ustanovljeno novo združenje sufražetk pod vodstvom Emmeline Pankhurst (1858–1928). Imele so bojevitejše metode: zborovale so, protestirale in gladovno stavkale.

Iztočnice za razpravo: Ali poznate podobno zgodovinsko ali današnje gibanje v Sloveniji? Katere inštitucije in organizacije se v Sloveniji ukvarjajo z enakostjo spolov? Ste kdaj zasledili reklamo ali plakat, ki se ukvarja z enakostjo spolov? Kako, na kakšen način jo je naslovil?

3

2. Kdo je izrekel besede: »Svoboda je vedno le svoboda drugače mislečih«?

- a) Vida Tomšič
- b) Emma Goldman
- c) Rosa Luxemburg

Pravilni odgovor: c) Rosa Luxemburg

Pojasnilo k odgovoru: Ekonomistka, filozofinja in političarka **Rosa Luxemburg** (1871–1919) spada med največje ikone politične levice. Kot antimilitaristka (mirovnica), borka za pravice žensk in delavstva ter revolucionarka je ključno zaznamovala svoj čas. Vse življenje je pripadala manjšinam: po rodu je bila Judinja (a ne verna), prihajala je s Poljske (imela je nemško državljanstvo, a so jo kljub temu v Nemčiji obravnavali kot »Poljakinjo«), nikoli se ni poročila (je pa živela z različnimi partnerji in tega ni skrivala) ter bila nesporna voditeljica mednarodnega delavskega gibanja v času, ko so bile ženske na vodilnih položajih prava redkost. Zaradi svojega političnega delovanja je več let preživela v zaporu, kjer je napisala številne članke. Biografija Rose Luxemburg v stripu: Kate Evans: *Rdeča Rosa* (2016, VigeVageKnjige)

Emma Goldman (1869–1940) je bila ameriška aktivistka, znana kot ena prvih zagovornic anarho-komunizma in feminizma. Bila je tudi ena prvih zagovornic kontracepcije in svobodne ljubezni. Emma Goldman je verjela, da je pravo, ki je ženskam takrat onemogočalo dostop do kontracepcije, splošni simptom družbene in ekonomske nepravilnosti ter poseben vidik zatiranja žensk. Vztrajala je pri stališču, da je boj za pravico žensk, da razpolagajo s svojim telesom, kakor želijo, del širšega boja proti socialnim, gospodarskim in političnim okoliščinam, ki spodbujajo in ohranjajo neenakost.

Več o Emmi Goldman v kolumni Tanje Lesničar Pučko (3. 1. 2012, *Dnevnik*):

<https://www.dnevnik.si/1042499460/mnenja/kolumne/1042499460>

Vida Tomšič (1913–1998) je bila slovenska predvojna pravica, komunistka, partizanka, političarka in narodna herojinja. V povojni politiki je kot ministrica za socialno politiko in kasneje kot funkcionarka dejavno sodelovala pri oblikovanju takšne zakonodaje, ki je ženskam omogočala enakopravnost tako v zasebnem kot javnem življenju. Podpirala je vzpostavitev vseh tistih ustanov (otroških jasli in vrtcev, gospodinjskih servisov, šolskih in delavskih menz ipd.), ki bi pripomogle k temu, da bi bila ženska lahko mati, hkrati pa tudi zaposlena in politično dejavna. Tudi dejstvo, da so kontracepcijska sredstva postala splošno dostopna, spolna vzgoja pa sestavni del šolskega pouka, je bilo v znatni meri rezultat njenih prizadevanj.

Več: Alenka Šelih et al.: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (2007, Založba Tuma). Glej tudi: <https://wowplaces.fierce-women.net/sl/woman/vida-tomsic/>.

4

Celoten citat Rose Luxemburg se glasi: »Svoboda samo za privržence vlade, le za člane ene stranke – naj bodo še tako številni – ni svoboda. Svoboda je vedno le svoboda drugače mislečih. Ne zavoljo fanatizma 'pravičnosti', temveč ker vse, kar uči, zdravi in očiščuje v politični svobodi, visi na tem bistvu in odpove učinkovanje, če svoboda postane privilegij.«

S temi besedami je v razpravi *Ruska revolucija* (napisani leta 1918, izdani leta 1922) zavrnila boljševiški volilni zakon, ki je omejil in utesnil splošno volilno pravico. Potem ko se je levica desetletja bojevala za splošno in neomejeno volilno pravico, so jo boljševiki na oblasti odvzeli delodajalcem in vsem, ki žive od »brezdelnega dohodka« (kapitalistom). Vir: <https://www.mladina.si/189163/svoboda-je-vedno-svoboda-drugace-mislecih/>

Rosa Luxemburg je izhajala iz prepričanja, da je emancipacijo žensk mogoče doseči samo v socialističnem družbenem sistemu in znotraj širšega delavskega gibanja. Verjela je, da je boj za pravice žensk tudi boj proti reformistom znotraj levih političnih struj, ki so vedno želeli omejiti zahteve žensk po polni emancipaciji, vključno z uveljavitvijo splošne volilne pravice.

Iztočnice za razpravo: Kako razumete citat »Svoboda je vedno le svoboda drugače mislečih«? Kako ga razumete v kontekstu zagovora splošne volilne pravice? Zakaj je Rosa Luxemburg nasprotovala omejitvi splošne volilne pravice, tudi ko so jo boljševiki vzeli njenemu »razrednemu sovražniku« (delodajalcem in kapitalistom)? Mar ni s tem, kot rečemo, pljuvala v lastno skledo?

3. **Na čigavo pobudo je bil ustanovljen Triglavski narodni park?**

- a) Angela Piskernik
- b) Helena Blagne
- c) Zofka Kveder

Pravilni odgovor: a) Angela Piskernik

Pojasnilo k odgovoru: Dr. **Angela Piskernik** (1886–1967) se je rodila v Lobniku pri Železni Kapli na Koroškem. Leta 1914 je postala prva Slovenka z doktoratom iz naravoslovja. V slovenski naravoslovni in kulturni javnosti je znana kot botaničarka, muzealka, naravovarstvenica, narodnobuditeljska delavka in borka proti nacizmu. Znanstveno je raziskovala rastlinsko fiziologijo, a pisala je tudi poljudne naravoslovne članke ter spise o socialnih, ženskih in narodnostnih vprašanjih. Napisala je več srednješolskih učbenikov in izdala prvi slovenski *Ključ za določanje cvetnic in praprotnic*, v katerem je opisala 2.222 rastlinskih vrst.

5

Prej mi je bilo večkrat težko, da sem »le« ženska, doživetja v službi so me ozdravila te zmote in danes sem ponosna, da sem žena. – Angela Piskernik

V letih 1926–1938 je delala kot profesorica v Ljubljani in Novem mestu. Poučevala je prirodopis, matematiko, fiziko, nemščino in higieno. Dekletom je predavala tudi spolno vzgojo, čeprav te ni bilo v učnem načrtu. V času koroškega plebiscita se je močno politično angažirala, sodelovala pri protestnih akcijah in nastopala kot govornica, da bi južna Koroška prišla pod jugoslovansko upravo. Postala je celo predsednica Zveze ženskih društev na Koroškem. Bila je edina ženska v ljubljanskem intelektualnem krogu, imenovanem »Klub Copata«, ki je imel v tridesetih letih prejšnjega stoletja stalno omizje v gostilni Union, ter muza katoliških izobražencev, ki so se zbirali pri tedanjem trnovskem župniku Franu Saleškemu Finžgarju. Za škandal (nedopustno vedenje za žensko) je v takratni Ljubljani zadostovalo že to, da je Angela Piskernik po dunajski navadi sama, brez moškega spremstva hodila v kavarne.

Uveljaviti se mora več generacij akademsko izobraženih žensk ter popolna ženska prostost brez poniževalnih in utesnjevalnih ozirov, ki zdaj še branijo ženski prosti polet v višave. Verujem v veliko bodočnost osvobojene znanstveno ali umetniško delujoče žene. – Angela Piskernik

Med letoma 1943 in 1945, v času nemške okupacije, je bila zaprta v koncentracijskem taborišču Ravensbrück. Iz taborišča se je ohranil njen zvezek, v katerem si je zapisovala

najrazličnejše recepte, ki so si jih taboriščnice pripovedovale, da so si v spomin priklicale normalno življenje, kakršnega so živele nekoč, in si vsaj v domišljiji lajšale lakoto. A čeprav si je v taborišču vestno zapisovala recepte, je kuhanje ni zanimalo. Po 2. svetovni vojni se je prehranjevala samo v hotelih. Po vojni je postala tudi ravnateljica Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani in honorarna predavateljica botanike na Univerzi v Ljubljani. Na njeno pobudo smo v Sloveniji zaščitili prva naravovarstvena območja in ustanovili Triglavski narodni park. Od leta 2018 je po Angeli Piskernik poimenovan del Poti spominov in tovarštva, najdaljšega ljubljanskega parka, ki poteka po obrobju mesta, kjer je bila Ljubljana med 2. svetovno vojno obdana z bodečo žico.

Moj sedanji poklic mi daje zavest, da opravljam nekaj potrebnega in koristnega; zadovoljna sem in srečna. – Angela Piskernik

Iztočnice za razpravo: Katere znanstvenice poznaš? Veš, kaj so raziskovale (ali še raziskujejo)? Poznaš kakšno izumiteljico? Kaj je izumila?

Pred razpravo lahko učenci/-ke prejmejo nalogo, naj prelistajo svoj učbenik za enega od naravoslovnih predmetov (matematika, kemija, biologija ali fizika) in v njem preštejejo, koliko znanstvenic in znanstvenikov je omenjenih poimensko. Učenke/-ci lahko nalogo opravijo v skupinah. O svojih ugotovitvah poročajo ostalim skupinam. Sledi razprava o tem, zakaj menijo, da je razmerje med številom znanstvenic in znanstvenikov v učbeniku takšno, kot je. Debato se lahko razširi na primere iz vsakdanjega življenja: kakšna je stereotipna spolna delitev dela, kateri poklici so feminizirani ali maskulinizirani, kako sami doživljajo spolno delitev dela (denimo, pri delitvi gospodinjskih opravil doma). Razpravo se lahko usmeri tudi na področje poklicnih izbir mladih. Denimo, zakaj se dekleta v Sloveniji še vedno povečini odločajo za družboslovne ali skrbstvene (zdravstvo, šolstvo ipd.) smeri izobraževanja, fantje pa povečini za naravoslovje?

6

Na to temo priporočamo tudi učno gradivo Mesta žensk iz leta 2017 [#VsakDan8Marec / znanost in tehnologija \(pdf\)](#).

4. Kako se je imenoval prvi slovenski ženski časopis?

- a) *Naša žena*
- b) *Slovenka*
- c) *Dokumente der Frauen*

Pravilni odgovor: b) *Slovenka*

Pojasnilo k odgovoru: *Slovenka* je kot prvi ženski časopis v slovenščini začela izhajati leta 1897 v Trstu, dve leti pred avstrijskim štirinajst dnevnikom *Dokumente der Frauen*, ki je do leta 1902 izhajal (v nemščini) na Dunaju. Revija *Naša žena* izhaja od leta 1941.

Slovenka je s prispevki slovenskih književnic in pionirk feminizma na Slovenskem, poročili o uspehih razvitega ženskega gibanja na tujem in predvsem s pozivi ženskam, naj se borijo za pravico do javne besede, pravico do izobrazbe in samostojne zaposlitve, takoj izzvala v tedanjem slovenskem prostoru prevladujoča konservativna in klerikalna mnenja o ženskah. Tudi takšna, kakršna je imel o vlogi žensk v družbi tedanji cerkveni ideolog in ljubljanski škof Anton Mahnič, ki je »svetoval«, naj ženska v »v javnosti – molči«, saj »ne učenih, ampak blagih, ponižnih, sramežljivih žensk nam je treba ... Ne delajmo pač žensk vsegavednih«. Svetovljanski, a v slovensko kulturno življenje tesno vpeti urednici časopisa, najprej Marica Nadlišek Bartol in nato Ivanka Anžič Klemenčič, nista pristajali na takšne patriarhalne »teze«. S sodelavkami in sodelavci *Slovenke* sta se jim pogumno postavili po robu in premišljeno razpirali prostor za ženska vprašanja, da bi utrli pot slovenskemu ženskemu gibanju.

Marica Nadlišek Bartol je že v prvi številki časopisa ideal sodobne ženske, h kateremu stremi *Slovenka*, povzela z besedami: »Samostojna ženska nima opore, nego svojo misel, svoj razum, svojo razičnost. Svobodno mora misliti, razumeti, razičiti pota, po katerih ji je hoditi.« Pomenljivo je, da je bila *Slovenka* zapostavljena v slovenski literarni zgodovini in zgodovini slovenskega tiska, čeprav sta bili med njenimi rednimi sodelavkami denimo priznana pesnica Vida Jeraj in prva slovenska poklicna pisateljica Zofka Kveder. Slednja je v *Slovenki* leta 1900 napisala: »Želimo si, da nas možki smatrajo človekom in ne nižjim človekom. Želimo si prostosti. Ne zato, da se izpridimo in izgubimo, ampak da se okrepiamo v boju z življenjem.« V *Slovenki* je svoje vizionarske prispevke o enakopravnosti spolov objavljala tudi pionirka feminizma Elvira Dolinar.

7

Več: Marta Verginella (ur.), *Slovenka: prvi ženski časopis (1897–1902)*, Filozofska fakulteta, 2017

Iztočnice za razpravo: Kako so se ženski časopis na prehodu iz 19. v 20. stoletje razlikovali od sodobnih ženskih revij (npr. *Lisa*, *Lady*, *Glamour*)? Bi bil z današnje perspektive primernejši opis za *Slovenko* »feministični časopis«? Poznate sodobne feministične medije v slovenščini? (Npr. radijska oddaja *Sektor Ž na Radiu Študent* ter spletna portala *Metina lista* in *Spol.si*.) Zakaj je pomembno, da znamo ločevati med feminističnimi in ženskimi mediji? Ali vplivajo na naše življenje? Kako se vpliv enih razlikuje od drugih? (Sledi lahko pogovor o splošnem vplivu medijev na našo samopodobo, identiteto, pričakovanja in ideale).

5. Kdo je napisal znanstvenofantastični roman *Frankenstein*?

- a) Mary Wollstonecraft
- b) Ursula K. Le Guin
- c) Mary Shelley

Pravilni odgovor: c) Mary Shelley

Pojasnilo k odgovoru: Mary Shelley (1797–1851) je skupaj z njeno polsestro vzgajal in izobraževal oče, anarhist in filozof William Godwin, saj je njena mama, filozofinja in pisateljica Mary Wollstoncraft, umrla deset dni po porodu. Mary Shelley je svoj prvi in hkrati najbolj znan roman z naslovom *Frankenstein ali Sodobni Prometej* napisala pri devetnajstih (1818, slo. prevod 1995), a ob izidu te vplivne literarne mojstrovine nihče ni vedel, kdo je avtor. Na knjigi ni bilo njenega imena, ker pa je uvod napisal sloviti poet Percy Bysshe Shelley, so bili vsi prepričani, da je avtor *Frankensteina* on. Nikomur niti na kraj pameti ni padlo, da bi bila lahko avtorica njegova žena, Mary Wollstonecraft Godwin alias Mary Shelley (psevdonim), ki je poleg šestih romanov napisala tudi številne kratke zgodbe, drame, eseje, biografije in potopise. V svojih delih pogosto zagovarja tezo, da je družbo mogoče spreminjati samo s sodelovanjem in sočutjem, značilnim za ženske.

Več o *Frankensteinu* v besedilu Brine Jamnik:

<https://anibrimat.wordpress.com/2015/08/20/mary-shelley-frankenstein/>

Mary Wollstonecraft (1759–1797), angleška filozofinja, pisateljica in feministka, avtorica temeljnega feminističnega dela *Zagovor pravic ženske* (1792, slov. prevod 1993). V razpravi poleg zgodnjefeminističnih idej o enakem izobraževanju moških in žensk, zavračanju moške intelektualne večvrednosti ter pravno in ekonomsko neustreznem položaju žensk zahteva svobodo; svobodo za ženske ter izobrazbeno, ekonomsko in politično enakost za oba spola, hkrati pa je pravice tesno povezala z državljanskimi dolžnostmi. Mary Wollstonecraft je napisala tudi več romanov, razprav, potopisov, zgodovinskih študij, bonton in knjige za otroke. Bila je vegetarijanka in zagovornica pravic živali. Mary Shelley, avtorica *Frankensteina*, je bila njena hčerka.

Ursula K. Le Guin (1929–2018), ameriška pisateljica, esejistka, pesnica in avtorica knjig za otroke. Prvo zgodbo je napisala, ko je imela komaj enajst let, in jo poslala reviji *Osupljiva znanstvena fantastika*. Revija je ni objavila, a Ursula ni izgubila volje. Slavo ji je prinesla knjiga *Leva roka teme* (1969, slovenski prevod 2000), s katero je osvojila prestižni nagradi hugo in nebula. Knjiga slovi kot začetnica feministične znanstvene fantastike. V času, ko je znanstvena fantastika veljala za izrazito »fantovski« žanr, v katerem so prevladovale kolonialistične fantazije o moškem osvajanju vesolja z visoko razvito tehnologijo, je Ursula K. Le Guin v žanr vnesla dekolonizacijski, etnografski pogled na človeka »od zunaj«, okoljevarstveni angažma ter feministične ideje o spolu in spolnosti ter alternativnih političnih ureditvah. Mediji so jo opisovali kot »najboljšo ameriško pisateljico znanstvene fantastike«, kar je komentirala z besedami, da bi jih bilo ljubše, če bi bila znana zgolj kot »ameriška romanopiska«.

Iztočnice za razpravo: Zakaj so ženske svoja dela pogosto objavljala pod psevdonimom, zlasti v žanrih, ki so veljali za moške? Kateri žanri danes veljajo za ženske žanre? Ali delitev na »moške« in »ženske« žanre uporablja literarna teorija ali je predvsem v domeni knjigotržcev? Zakaj bi bilo Ursuli K. Le Guin ljubše, če ji vrhunskosti ne bi priznavali le v žanru znanstvene fantastike in fantazijske literature?

6. Naštej tri slovenske literarne junakinje z imenom in priimkom:

Nekaj možnih pravilnih odgovorov:

- Agata Schwarzkobler (*Visoška kronika* I. Tavčarja; *Triptih Agate Schwarzkobler* Rudija Šelige);
- Ana Karenina (istoimenski roman Leva Nikolajeviča Tolstoja);
- Veronika Deseniška (istoimenska drama Otona Župančiča, tudi tragedija Josipa Jurčiča; V. Deseniška je sicer zgodovinska osebnost, upodobljena v literarnih delih);
- Jane Eyre (roman Charlotte Brontë *Sirota iz Lowooda*, preveden tudi kot *Jane Eyre*);
- Turjaška Rozamunda (istoimenska Prešernova romanca, večkrat izdana kot slikanica);
- Marija Tudor (drama Ivana Mraka; M. Tudor je sicer zgodovinska osebnost);
- Katarina Poljanec (iz romana *Katarina, pav in jezuit* Draga Jančarja);
- Ema Lauš (iz romana *Kam je izginila Ema Lauš?* Vida Pečjaka).

Odgovori, kot so Mojca Pokrajculja, Pika Nogavička, Rdeča Kapica, Jezerna Roža ipd., štejejo samo, če se nihče ne spomni niti enega ženskega lika z dejanskim imenom in priimkom.

Druge junakinje brez priimka: lepa Vida (lik iz ljudske zapuščine, veliko literarnih predelav, npr. Prešeren, Jurčič, Cankar); Bogomila (*Krst pri Savici*, Prešeren); desetnica (ljudski lik, ljudska zgodba, priredil Fran Milčinski); deklica Delfina (Kristina Brenk, *Deklica Delfina in lisica Zvitorepka*), mati, Francka (obe iz Ivan Cankar: *Mater je zatajil* in *Na klancu*); Tinkara (Kekčeva mlajša sestra) in Mojca (slepa deklica) iz *Kekca* Josipa Vandota; Barbara (*Plašček za Barbaro* Vitomila Zupana); Arabela (iz istoimenskega romana Pavline Pajk); Mija (*Tombola ali življenje!* Suzane Tratnik); Manca (*V napačni zgodbi* Cvetke Sokolov). Obsežen seznam junakinj iz slovenske književnosti 19. stoletja, od katerih skoraj nobena nima priimka, je objavljen [v članku Mirana Hladnika](#).

Iztočnice za razpravo: V kakšnih vlogah običajno nastopajo literarne junakinje? Kako bi jih opisali? Kaj menite, zakaj je v literarni delih tako malo junakinj omenjenih s polnim imenom? Ali enako velja za literarne junake (da so le redki omenjeni z imenom in priimkom, večina pa samo z imenom ali vzdevkom)? Kaj menite, zakaj je tako?

Pri pouku slovenščine razpravo lahko razširite na naslednjo nalogo: učenci/-ke naj preštejejo število književnih del, omenjenih v berilu (ali ustreznem učbeniku), ki so jih napisale pisateljice, in ugotovitev primerjajo s številom del pisateljev. Preštevanje traja manj časa, če učenke/-ci delajo v skupinah in si delo razdelijo po literarno-zgodovinskih obdobjih, številu strani v berilu in podobno. Ko učenci/-ke strnejo svoje ugotovitve, sledi razprava o tem, zakaj

je razmerje med književnicami in književniki v berilu prav takšno. Pri razpravi si lahko pomagate s [pedagoškim gradivom #VsakDan8Marec za pouk slovenščine iz leta 2017 \(pdf\)](#).

7. **Kdo je napisal prvo slovensko kriminalko?**

- a) Tadej Golob
- b) Ljuba Prenner
- c) Zofka Kveder

Pravilni odgovor: b) Ljuba Prenner

Pojasnilo k odgovoru: Ljuba Prenner je napisal* prvo kriminalko v slovenskem jeziku: roman *Neznani storilec* (1939).

***Ljuba Prenner** (1906–1977), rojena na Prevaljah, je bila odvetnica, pripovednica, dramatičarka in publicistka. Že v mladosti se je odločila za moški slog oblačenja in moški spolni izraz, zato jo_ga v nadaljevanju učnega gradiva naslavljamo z moškim slovničnim spolom. Po anekdoti naj bi ob začetku službe v odvetniški pisarni v Kranju bodočim sodelavkam in sodelavcem prinesel cel pladenj kremšnit, rekoč: »Jaz sem dr. Ljuba Prenner, ne moški ne ženska. Posladkajte se!« Zaradi te izjave bi bilo Ljubo Prenner ustrezno naslavljati tudi kot (v današnjem izrazju) transspolno ali nebinarno osebo, torej z vmesno vrzeljo med spoloma (on_a; odvetnik_ca ipd.), ki pušča prostor za ljudi, ki se ne želijo ali ne morejo opredeliti za ženski ali moški spol.

10

Ljuba Prenner se je 1919 vpisal na ptujsko gimnazijo. Leta 1936 je diplomiral na Pravni fakulteti v Ljubljani. Sodno prakso in odvetniško pripravništvo je do leta 1939 opravljal v Slovenj Gradcu, nato se je preselil v Ljubljano. Istega leta je napisal prvo kriminalko v slovenščini, *Neznani storilec*, in postal član Društva slovenskih pisateljev. Že pred 2. svetovno vojno se je torej uveljavil kot pisatelj. Pisal je črtice, drame, komedije, librete, povesti in romane. Svoja dela je začel objavljati v časopisu *Jutro* (1928-1930) in reviji *Ženski svet* (1930). Poleg krajših spisov pa je leta 1929 napisal tudi otroško zgodbo *Skok, Cmok in Jokica* ter roman *Trojica*. Leta 1936 je objavil povest *Življenje za hrbtom*, ki govori o obdobju po prvi svetovni vojni, tri leta pozneje (1939) pa že omenjeno kriminalko *Neznani storilec*. Napisal je tudi dramo *Veliki mož*, ki je bila uprizorjena leta 1943, šaloigro *Vasovalci* (1950) in libreto za opero *Slovo od mladosti* (1954).

Leta 1941 je končal doktorski študij prava in se kot član Komunistične partije Slovenije (KPS) vključil v Osvobodilno fronto (OF), iz KPS pa je kasneje izstopil. Kot državni uradnik v ljubljanski upravi in tajni sodelavec OF je v času okupacije reševal zaprte Slovence iz italijanskih zaporov in taborišč. Zaradi kršitve kulturnega molka in težav s povojno oblastjo so ga zaprli in mu odvzeli pravico do opravljanja odvetniškega poklica, ki jo je znova pridobil šele

leta 1954. Kot pravnik je bil izjemno uspešen in resnicoljuben. Njegove sodne obravnave je večkrat z zanimanjem spremljalo tudi navadno občinstvo.

O Ljubi Prenner je bil posnet dokumentarni film *Dober človek* (2006). Njegova zapuščina je shranjena v Koroškem pokrajinskem muzeju v Slovenj Gradcu, ki skrbi tudi za Spominsko sobo dr. Ljube Prenner. Ob stodeseti obletnici njegovega rojstva so mu v Prevaljah postavili spomenik.

Zofka Kveder (1878–1926) velja za prvo slovensko poklicno pisateljico. Delovala je tudi kot prevajalka, urednica in založnica. Pri enaindvajsetih letih je v Trstu prevzela urejanje revije *Edinost*. Deset let (1904–1914) je urejala revijo *Domači prijatelj*, ki je izhajala v Pragi. Tu so objavljali Ivan Cankar, Vida Jeraj in Anton Aškerc. Od leta 1917 do 1920 je izdajala mesečnik *Ženski svet*, ki ga je leta 1918 preimenovala v *Jugoslovansko ženo*. Leta 1921 je izdala in uredila *Almanah jugoslovanskih žena*. Prve članke o družbenem položaju žensk je objavila v *Slovenki*, prilogi časopisa *Edinost*, pozneje pa še v *Slovenskem narodu* in *Jugoslovanski ženi*. Pisala je o pravici žensk do dela, sodelovanja v politiki (volilni pravici) in izobrazbe. Zavzemala se za emancipirano žensko, ustvarjalko in izobraženko. Poudarjala je, da emancipirane (osvobodjene, samostojne) ženske niso sovražnice moških in naj se jih ti ne bojijo. Želela je dokazati, da je emancipirana ženska lahko tudi soproga in mati. Tudi v leposlovnih delih prikazuje ovire (npr. nezaželena nosečnost, dojenje, neplodnost), ki ženskam preprečujejo pot do neodvisnosti.

11

Tadej Golob (1967) je slovenski pisatelj, novinar, kolumnist in alpinist. Kot pisatelj je nase opozoril leta 2010, ko je za svoj roman *Svinjske nogice* prejel nagrado kresnik. Leto pozneje je izšel mladinski pustolovski roman *Zlati zob*. Po avtobiografijah Petra Vilfana in Zorana Predina je v 2013 izšel roman za odrasle *Ali boma ye!* in pa zgodba za otroke *Kam je izginila Brina?*. Leta 2017 je izšel roman *Jezero*, njegova prva kriminalka.

Iztočnice za razpravo: Koliko pisateljic in pesnic je omenjenih v berilu, ki ga uporabljate pri pouku slovenščine? Zakaj menite, da jih je tako malo – neprimerno manj kot književnikov? Katere žanre najprej pripišemo ženskam in katere moškim? Kaj je značilno za žanr kriminalke? Zakaj so v tem žanru v preteklosti prevladovali moški? Poznaš kakšno sodobno (slovensko ali tujo) pisateljico, ki piše kriminalke?

Pri razpravi si lahko pomagate z [učnim gradivom #VsakDan8Marec za pouk slovenščine iz leta 2017](#).

8. Kateremu pisatelju/pisateljici smo v Sloveniji postavili spomenik zaradi njegovih/njenih povezav s Slovenijo?

- a) Jamesu Joyceu, ki je nekoč pomotoma izstopil na ljubljanski železniški postaji.
b) Agathi Christie, ki je dobra dva tedna počitnikovala v Bohinju in povedala, da je »prelep za umor«.

Pravilni odgovor: a) Jamesu Joyceu

Pojasnilo k odgovoru: Leta 2003 so na prvem peronu ljubljanske železniške postaje odkrili spomenik, posvečen znamenitemu irskemu pisatelju Jamesu Joyceu, ki je leta 1904 na poti v Trst s svojo ženo Noro vlak pomotoma zapustil v Ljubljani in tako prečul noč v prestolnici. Spomenik je delo kiparja Jakova Brdarja, čigar spomenik Rudolfa Maistra stoji le nekaj metrov proč od železniške postaje. Leta 1994 je literarno umetniško društvo Literatura izdalo zbirko kratkih zgodb *Noč v Ljubljani*, v kateri so slovenski pisatelji in pisateljice podali literarni pogled na Joyceovo noč v Ljubljani. [Biografija Jamesa Joyca](#) (1882–1941).

Tudi to, da je znamenita pisateljica kriminalk Agatha Christie (namenoma, ne pomotoma) počitnikovala na Bledu, drži, vendar ji zato nismo postavili spomenika. Enako velja za številne tuje in domače ustvarjalke: čeprav so v slovenskem kulturnem prostoru pustile močnejši pečat kot Joyce, nimajo svojega obeležja.

Znamenito izjavo francoske filozofinje Simone de Beauvoir, da se ženska ne rodi, temveč to postane, zato lahko beremo v smislu, da ženske v patriarhalni družbi ne obstajajo kot politična bitja, saj so vidne in priznane samo v nezgodovinskem območju zasebnosti in doma. Prav zato, ker so bile ženske skozi zgodovino nevidne, ker niso imele jezika, s katerim bi opisale svoje izkušnje in boje, in ker se niso mogle predstavljati na ustrezen način, je feminizem drugega vala vzklikal »Osebnost je politična!« Da bi dobile vpogled v žensko zgodovino, so feministične zgodovinarke začele raziskovati zgodovino vsakdanjega življenja in kolektivni spomin, številne borbe za enakost žensk in umetnice pa so si začele prizadevati za večjo vidnost »pozabljene polovice« človeštva, še posebno javnih osebnosti: umetnic, političark, znanstvenic ipd.

Danes se številne feministične pobude osredotočajo na popisovanje lokalne (kulturne) zgodovine, da bi s pomočjo statističnih ugotovitev o poraznem razmerju med spominskimi obeležji, posvečenimi ženskam, in obeležji, posvečenimi moškim, lahko od lokalnih oblasti zahtevale postavitve spomenikov vplivnim ženskam iz zgodovine. Zavedajo se namreč, da so spomeniki predvsem politična dejanja časa, v katerem so postavljeni (in pozneje morda odmaknjeni ali zamenjani); so otipljiv izraz vladajoče ideologije, ki je v našem družbenem in kulturnem prostoru še vedno zavezana moški dominaciji.

V Ljubljani je okrog 360 spomenikov lokalnega pomena. Le peščica jih zadeva ženske: na Pogačarjevem trgu (na osrednji tržnici) stoji Skulptura ženskemu pogumu ali spomenik

ženskim demonstracijam 21. junija 1943, ko so protestnice od predstavnika italijanske politične in vojaške oblasti ter vodstva ljubljanske škofije zahtevale izboljšanje položaja internirancev in zapornikov, potem pa njihovo izpustitev. Demonstracije so trajale več kot pol leta in dosegle vrhunec s protesti pred sodno palačo in sodnimi zapori 1. avgusta 1943. Kip je ustvarila kiparka Dragica Čadež.

V spomin partizanski herojnji Majdi Vrhovnik pred istoimensko osnovno šolo na Gregorčičevi ulici v Ljubljani stoji njen doprski kip. Na vrtu Društva slovenskih pisateljev stoji doprski kip pisateljici Miri Mihelič. Njena spominska tabla stoji na hiši na Aškerčevi cesti, kjer je napisala večino svojih del. Obraz Lili Novy v bronu je pred njeno hišo na Starem trgu, portret Primičeve Julije, čeprav v vlogi muze, je postavljen na Wolfovi ulici.

Iztočnice za razpravo: Katere posameznice so pomembne z vidika zgodovine tvojega kraja? Ali ima katera svoje obeležje (spominsko ploščo, doprski kip, celo spomenik)? Kaj misliš, zakaj jih je tako malo? V kakšnih vlogah se (anonimne) ženske figure pogosteje pojavljajo na javnih obeležjih? (Odgovor: kot muze velikih umetnikov, kot spolni objekt, kot okrased).

Razpravo lahko razširite na sorodno problematiko: izjemno nizko število ulic, ki so v slovenskih mestih poimenovane po ženskah (glej [učno gradivo #VsakDan8Marec iz leta 2019](#), str. 10–11).

Več:

Ana Ugrinović (ur.): *Nepozabne: ženske, ki so premikale meje našega sveta*, MK, 2020

Pénélope Bagieu: *Neustrašne: portreti neuklonljivih žensk*, VigeVageKnjige, 2019

Tea Hvala (ur.), *Po svoji poti: 25 izletov po zgodovini žensk*, Mesto žensk, 2021

13

9. Poveži:

a) Alma Karlin	1) odvetnik
b) Lili Novy	2) igralka
c) Ljuba Prenner	3) kiparka
d) Ita Rina	4) pesnica
e) Karla Bulovec Mrak	5) potopiska

Pravilni odgovori (ustrezni pari): a5, b4, c1, d2, e3

Pojasnilo k odgovoru: **Alma Karlin** (1889–1950), pisateljica, svetovna popotnica, potopiska, raziskovalka, teozofinja, svetovljanka in poliglotka (govorila je nemško, angleško, francosko, špansko, italijansko, rusko, dansko, norveško in švedsko). Pisala je v več jezikih, predvsem v nemščini, njen prvi prevod v slovenščino – potopis o potovanju okoli sveta *Samotno popotovanje* – pa je izšel šele leta 1969. Čeprav je vse od leta 1934 živela s svojo partnerko, slikarko in novinarko Theo Schreiber Gammelina, slednjo v večini virov še danes navajajo zgolj kot Almino »prijateljico«, kar kaže na nelagodje, ki ga večinska heteroseksualna družba čuti ob

lezbični ljubezni. Danes je delo Alme Karlin dostopno v številnih slovenskih prevodih, posvečen ji je tudi biografski strip *Alma M. Karlin: svetovljanka iz province* (2015). V [Pokrajinskem muzeju Celje](#) je stalna razstava, ki prikazuje njeno življenje in pot okoli sveta. Tamkajšnji kip v naravni velikosti so postavili leta 2009. V Pečovniku se nahaja spominska hiša Alme M. Karlin. Več: <http://www.almakarlin.si/>

Lili Novy (1885–1958), pesnica, esejistka, prevajalka, urednica in svetovljanka, spada med redke slovenske ženske in pesnice, ki imajo svoj doprni kip – stoji pred vhodom v hišo na Starem trgu 11a v Ljubljani, kjer je živela z družino. Leta 1936 je za kongres Mednarodne ženske zveze v Dubrovniku pripravila izbor jugoslovanske ženske lirike in izbrana dela prevedla v nemščino. V nemščino je prevajala tudi Prešerna, Cankarja, Župančiča, Ketteja, Murna in Gradnika. Ob začetku 2. svetovne vojne je izšla njena znamenita pesniška zbirka *Temna vrata* (1941). Istega leta je zaradi nemške okupacije prenehala pisati v nemščini in za svoj pesniški jezik izbrala slovenščino. Njena druga pomembna pesniška zbirka *Oboki* (1959) je dokončno utrdila njen sloves najboljše slovenske pesnice. Več: *Pozabljena polovica: portreti žensk 19. in 20. stoletja na Slovenskem* (2007).

Ljuba Prenner: glej biografijo pri vprašanju 7.

Ita Rina (1907–1979), igralka, rojena kot Ida Kravanja v Divači, se je v poznih dvajsetih letih 20. stoletja z vlogo v »mladini neprimernem« filmu *Erotikon* povzpela med zvezde svetovnega slovesa. V Franciji so jo imenovali »velika umetnica« ter jo primerjali z Greto Garbo in Marlene Dietrich, v Latviji in na Hrvaškem so jo opevali v pesmih, Čehi pa so jo imeli za »veliko tragedinjo filmskega platna«. Na vrhuncu kariere je namesto Hollywooda izbrala družinsko življenje in njena slava je počasi začela bledeti. O igralki so posneli tri dokumentarce: *Deklica s frnikulami* (1998), *Se spominjate Ite Rine?* (2007) in *Ita Rina – Filmska zvezda, ki je zavrnila Hollywood* (2016). V Muzeju slovenskih filmskih igralcev v Divači je od leta 1998 na ogled [stalna razstava](#), ki prikazuje igralkino življenjsko in poklicno pot.

Karla Bulovec Mrak (1895–1957) je bila prva slovenska akademsko šolana kiparka. Kiparstvo je študirala na umetnostni akademiji v Pragi (1919–1922), pozneje je živela v Ljubljani, kjer se je ukvarjala tudi s portretom in risbo. Večino kiparskih del je naredila pred 2. svetovno vojno. Po vojni je veliko časa posvetila risbi z ogljem, predvsem portretom, a je v svojih pismih večkrat zapisala, da ne dela tega, v čemer bi se rada izrazila, saj zaradi pomanjkanja sredstev nikoli ni mogla klesati v kamnu; dostopna ji je bila le ilovica. Leta 1936 so spletke preprečile, da bi v bron odlili njen kip Antona Martina Slomška, nato je prenehala kipariti in se popolnoma posvetila risanju. Risala je na cenen papir, ki so ga uporabljali za pakete in ga je danes že močno načel zob časa. Zanj so značilne upodobitve mačk in rož. RTV SLO je o njej posnela kratek [dokumentarni film](#) (naslovljen *Karla Bulovec Mrak*, serija *Pozabljeni Slovenci*) in tudi daljši dokumentarec [Ivan in Karla](#) o njenem razmerju s pisateljem Ivanom Mrakom.

Iztočnice za razpravo: Pet umetnic: so imele kljub različnim poklicem kaj skupnega? V kakšnih družbenih in političnih razmerah so delovale? Kako pogoste so bile ženske v teh poklicih pred 2. svetovno vojno? Kako je danes? V katerih poklicih danes prevladujejo ženske? Zakaj je tako?

10. Kdo je feminist ali feministka?

- a. Oseba, ki verjame, da so moški vredni več kot ženske.
- b. Oseba, ki verjame, da so ženske vredne več kot moški.
- c. Oseba, ki verjame, da bi vsi ljudje (ne glede na spol) morali biti obravnavani enakovredno, pa niso.
- d. Ženska.

Pravilni odgovor: c) Oseba, ki verjame, da bi vsi ljudje (ne glede na spol) morali biti obravnavani enakovredno, pa niso.

Pojasnilo k odgovoru: Feminizem bi lahko označili kot boj za socialno pravičnost in gibanje proti spolno neuravnoteženi ureditvi sveta; kot prizadevanje za zmanjšanje oziroma izničenje neenakosti spolov. Po tej definiciji si feminizem prizadeva za dostojanstveno življenje: za pravice in svoboščine vseh ljudi na svetu, ki so diskriminirani na podlagi spola. Povedano drugače, prizadeva si za ukinitvev patriarhata.

Patriarhat v ožjem smislu je ureditev, v kateri so družinski poglavarji očetje – njeno nasprotje je matriarhat. V širšem smislu je patriarhat družbena ureditev ali red, v katerem so moški dojeti kot norma (kot pravilo in merilo vsega), ženske pa kot odklon ali odstopanje od te norme. Po znamenitih besedah francoske filozofinje Simone de Beauvoir ženske v patriarhatu veljajo za drugi (manjvredni) spol.

Kdo je diskriminiran na podlagi spola? Najprej ranljive skupine žensk (in ne kar vse ženske), predvsem: revne ženske, matere samohranilke, starejše ženske, telesno ovirane ženske in ženske s težavami v duševnem zdravju; tudi transspolne ženske; v nekaterih državah tudi deklice, katerim preprečujejo dostop do šolanja, in deklice, ki jih silijo v poroko. Med ženske, ki so diskriminirane na podlagi svoje spolne usmerjenosti, spadajo ženske, ki ljubijo ženske (homoseksualke ali lezbijke).

Med moške, ki so jim kršene osnovne pravice in svoboščine na podlagi spola, spadajo predvsem ženstveni moški in transspolni moški; med tiste, ki doživljajo diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti, spadajo moški, ki ljubijo moške (homoseksualci ali geji); med moške, ki doživljajo diskriminacijo zaradi rasizma (etničnega porekla), v Sloveniji spadajo predvsem Romi ter priseljenci z juga in vzhoda.

Feminizem torej ne zadeva samo žensk, ampak vse ljudi. Ker poti do enakosti vseh naštetih skupin zaradi specifičnih oblik diskriminacije ne morejo biti in niso enake, je feminizem kot

aktivistično gibanje in tudi kot akademska, teoretska usmeritev skozi zgodovino in v različnih družbah imel zelo različne pojavne oblike in cilje delovanja. Danes lahko rečemo, da je feminizem določen način gledanja na svet: specifičen zorni kot, s katerega opazujemo sebe in družbo.

Če na svet gledamo z vidika zmanjševanja ekonomske neenakosti (in nuje po prerazporeditvi bogastva v svetu orjaških razlik; bogatenja manjšine na račun večine svetovnega prebivalstva), potem gre za socialistični ali materialistični feminizem. Če na svet gledamo z vidika krepite kapitalističnega gospodarstva, ki temelji na izkoriščanju in izžemanju delavk in delavcev vseh spolov, potem gre za liberalni feminizem, ki v ospredje postavlja težave privilegiranih žensk (npr. usklajevanje poklicnega in družinskega življenja; težave žensk na vodstvenih položajih ipd.). Če spolno neenakost obravnavamo kot le enega od vidikov kapitalističnega izkoriščanja sveta (in se osredotočimo tudi na izkoriščanje naravnih bogastev in živali), gre za ekološki feminizem ali ekofeminizem. Če spol obravnavamo kot zgolj eno od osi diskriminacije (med druge osi spadajo osebne okoliščine, kot so ekonomsko-socialni položaj, (ne)državljanstvo, etnična pripadnost, starost, telesna sposobnost, duševno zdravje, spolna usmerjenost ipd.), gre za presečni (intersekcionalni) feminizem.

Iztočnice za razpravo: Kaj veste o feminizmu? Kaj menite, od kod izvira negativen prizvok pojma feminizem? Kako bi s svojimi besedami opredelili pomen feminizma? Ali se pojma enakost in enakopravnost pomensko razlikujeta? Na kaj se nanaša prvi, na kaj drugi? Na primeru pojasnite, do katere mere se pomensko prekrivata.

16

Pri razpravi o razliki med enakostjo in enakopravnostjo si lahko pomagata z [učnim gradivom #VsakDan8Marec iz leta 2020](#) (zlasti odgovorom na zadnje vprašanje »Kaj je feminizem?«).

Kolofon

Kviz #VsakDan8Marec **Učna ura o književnosti**

Pripravilo

Društvo za promocijo žensk v kulturi – Mesto žensk

Kviz za leto 2023 vključuje izbor najboljših vprašanj in odgovorov iz učnih gradiv #VsakDan8Marec, ki so pod okriljem Mesta žensk nastala v letih 2016–2022. Ta gradiva so v PDF obliki dostopna na povezavi: <http://www.cityofwomen.org/sl/content/vsakdan8marec>.

Za PowerPoint različico vprašanj iz posameznih let in dodatne informacije se obrnite na Saro Šabec: sara.sabec@cityofwomen.org.

Uredila:

Tea Hvala

Podpora:

Mestna občina Ljubljana